

Araştırma makalesi / Research article • DOI: 10.48071/sbuhemsirelik.1230476

Hemşirelik Öğrencilerinde Cinsel Sağlık Tanılamasına İlişkin Akran Eğitiminin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumlarına Etkisi¹

The Effect of Peer Education about Assessment of Sexual Health in Nursing Students on their Attitudes towards Sexual Health

Yeliz ÇULHA² , Fidan AFŞİN³

Yazarların ORCID numaraları / ORCID IDs of the authors:
Y.Ç. 0000-0002-5460-5844; F.A. 0000-0002-0563-880X

¹Bu çalışma, TÜBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği Programı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

²İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı, İstanbul

³İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul

Sorumlu yazar / Corresponding author: Yeliz ÇULHA,
E-posta: yeliz.culha@iuc.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt: 06.01.2023

Kabul tarihi / Date of acceptance: 27.02.2023

Atıf / Citation: Çulha, Y., ve Afşin, F. (2023). Hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanılamasına ilişkin akran eğitiminin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına etkisi. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 23-28.
doi: 10.48071/sbuhemsirelik.1230476

ÖZ

Giriş: Cinsel sağlık eğitimi, hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı/hasta bireyin cinselliğinin tanılanmasına ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmektedir.

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanılamasına ilişkin verilen akran eğitiminin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Ön test-son test tek gruplu yarı deneysel araştırma türünde yapılan bu çalışma, bir devlet üniversitesinin hemşirelik fakültesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında öğrenim gören 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileri (n = 248) ile gerçekleştirildi. Veriler, Yapılandırılmış Soru Formu ve Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği kullanılarak toplandı.

Bulgular: Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kadın (%87,20), yaş ortalamasının 20,83 ± 1,30 yıl olduğu, %57,70'inin daha önce cinsel sağlık konusunda herhangi bir eğitim almadığı, eğitim alan öğrencilerin ise %34,7'sinin cinsel sağlık konusunda eğitimi okuldan aldığı saptandı. Öğrencilerin eğitim öncesi Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamasının 70,35 ± 13,74; eğitim sonrası puan ortalamasının 78,03 ± 16,06 olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlendi (p < 0,05).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanılamasına ilişkin akran eğitiminin öğrencilerin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşıldı. Bu nedenle, hemşirelik müfredatı kapsamına özellikle akran eğitimciler ile cinsel sağlık eğitim programlarının eklenmesi, öğrencilerin cinsel sağlık tanılaması ve danışmanlık becerilerini destekleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel eğitim; eğitim; hemşirelik; öğrenciler.

ABSTRACT

Introduction: Sexual health education improves the knowledge and skills of nursing students regarding the assessment of the sexuality of healthy/sick individuals.

Aim: The aim of this study was to determine the effects of peer education about the assessment of sexual health in nursing students on their attitudes towards sexual health.

Method: This study, which was planned as a pretest-posttest single-group quasi-experimental research type, was carried out with 2nd, 3rd, and 4th-grade students (n = 248) studying at the nursing faculty of a state university in the fall semester of the 2022-2023 academic year. The data were collected using the Structured Questionnaire and Students' Attitudes towards Addressing Sexual Health Questionnaire.

Results: It was determined that the majority of the students were female (87.20%), the average age was 20.83 ± 1.30 years, 57.70% of them had not received any education on sexual health before, and 34.70% of the students with training received sexual health education from school. The average score of the students on the Students' Attitudes towards Addressing Sexual Health Questionnaire before the education was 70.35 ± 13.74; the average score after the education was 78.03 ± 16.06 and there was a statistically significant difference between before and after education (p < 0.05).

Conclusion: It was concluded that peer education on the assessment of sexual health in nursing students had a positive effect on students' attitudes towards sexual health. Therefore, adding sexual health education programs with peer educators to the nursing curriculum will support students' sexual health assessment and counseling skills.

Keywords: Education; nursing; sex education; students.

Bu eser, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Cinsellik, insan olmanın ve insan yaşamının karmaşık ve önemli bir parçasıdır (Acaroğlu ve Turan, 2021). Doğumdan ölüme kadar yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen cinsellik, insanların bir yandan varlıklarını ve sosyalleşmelerini sürdürmelerini ve türlerini devam ettirmelerini sağlayan olumlu bir güç olarak kabul edilmektedir (Ünal Toprak ve Turan, 2021). Bu nedenle, sağlıklı/hasta bireyin gereksinimleri belirlenirken cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili sorunların bireylerin fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlıkları ile tüm yaşamını etkileyeceği bilinmelidir (Acaroğlu ve Turan, 2021; Okgün Alcan, Çetin, Seyhan Ak, Çulha ve Özbaşı, 2021). Ancak, cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili konular, sağlık profesyonelleri tarafından gerçekleştirilen tanılama, bakım ve tedavi planlamasının bir parçası olarak genellikle yetersiz bir şekilde ele alınmaktadır (Ören, Zengin, Yazıcı ve Akıncı, 2018). Cinsel sağlık ile ilişkili bakım uygulamaları bütüncül hemşirelik bakımının bir bileşeni olarak kabul edilmesine rağmen, genellikle hemşirelik bakımının ihmal edilen bir alanıdır (Akalin ve Ozkan, 2021).

Hemşireler bireylerin cinsel sağlığını koruyarak, istenmeyen gebelikleri önleyerek, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları azaltarak ve buna yönelik gereksinim duydukları eğitim ile birlikte cinsel sağlıklarının gelişimini destekleyerek bakım verici ve eğitici rollerini yerine getirmekte ve bütüncül sağlık bakım hizmeti sunmaktadır. Hemşirelerin rolleri arasında cinsel sağlığı tanılama, var olan sorunları belirleme, cinsel sağlığa ilişkin risk faktörleri ve alınacak önlemler, üreme sağlığı, gelişimsel özellikler gibi konularda sorunu çözmeye ve cinsel sağlığı sürdürmeye yönelik danışmanlık yer almaktadır (Erenoğlu ve Bayraktar, 2017; Evcili ve Gölbaşı, 2019; Ünal Toprak ve Turan, 2021). Cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili sorunlar, bireyler tarafından sosyokültürel özellikler nedeniyle rahat ve açık bir şekilde ifade edilemeyen bir konudur. Bu iletişimi başlatmak ve sürdürmek ise her zaman kolay değildir. Özellikle hemşirelik öğrencileri için bu sorunu tanılamak daha da zordur (Turan, Culha, Ozdemir Aydın ve Kaya, 2021). Hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin henüz adölesan dönemde olmaları, bu konudaki tutum ve davranışları hasta ile iletişimi başlatma ve sürdürmede yetersizliklere neden olmaktadır (Ören ve ark., 2018). Yapılan çalışmalarda, birçok hemşirelik öğrencisinin yeterli bilgi düzeyine sahip olmama, utanma, kendini cinsel sağlık bilgisinden açışından yetersiz hissetme ya da cinselliğin mahrem olarak kabul edilmesi gibi çeşitli nedenler sonucu sağlıklı/hasta birey ile cinsel sağlık hakkında iletişim kurmaktan kaçındığı bildirilmektedir (Kong, Wu ve Loke, 2009; Khadivzadeh, Ardaghi, Mazloum ve Modaresi, 2016; Çuhadaroğlu, 2017; Akalin ve Ozkan, 2021; Wilschut ve ark., 2021). Kültür ve din de cinsel sağlık iletişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Turan ve ark., 2021). Bu nedenle, mezuniyet sonrası hasta bakımında yer alacak olan öğrenci hemşirelerin cinsel sağlık ile ilgili olumlu tutumlara sahip olması gerekmektedir (Evcili ve Gölbaşı, 2019). Hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlığı tanılama becerilerinin artırılmasına yönelik yapılan bir çalışmada, yapılandırılmış eğitim programının öğrencilerin bu konudaki tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Tugut ve Gölbaşı, 2015). Bu nedenle, hemşirelik müfredatı kapsamında lisans eğitiminde yeni cinsel sağlık eğitim programlarının oluşturulması gerekmektedir (Turan ve ark., 2021). Bu eğitim programları içerisinde özellikle akran eğitiminin ayrı bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Akran eğitimi benzer sosyal rollere sahip gençler arasında belirli

bir konuyla ilgili olarak sahip oldukları bilgi, tutum, inanç ya da becerilerin istekli, gönüllü ve eğitilmiş akranlar tarafından eğitim aktiviteleri aracılığıyla değiştirilmesinin hedeflendiği ve sosyal öğrenme teorisine dayalı olarak geliştirilmiş bir eğitim olarak tanımlanmaktadır (Bulduk ve Erdogan, 2012; Şengün İnan, Günüşen, Çelik İnce ve Çetinkaya Duman, 2020). Akran eğitimi akranların eşit pozisyonda bulunması, benzer yaşam süreci içinde olması nedeniyle ortak bir dil kullanması ve eğitim sürecinde bir değerlendirmenin olmaması uygun bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlamaktadır (Şengün İnan ve ark., 2020). Bununla birlikte, benzer öğrenme deneyimleri olan akranlarından rehberlik almak, öğrencilerin yeni bir bilgi ve beceriyi öğrenirken yaşadığı anksiyete gibi olumsuz duyguların azalmasına yardımcı olmaktadır (Öztürk ve Göçmen Baykara, 2019). Bu nedenle, akran eğitimi sağlıklı eğitiminin önemli bir parçasıdır. Akranlar, davranış ve tutum geliştirmede birbirlerine olumlu model olmaktadır (Bulduk ve Erdogan, 2012). Yapılan çalışmalarda, akran eğitiminin gençlerin üreme sağlığını ve cinsel sağlığını iyileştirmede, onları HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı korumada, uyuşturucu kullanımını ve şiddeti önlemede yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Mahat, Scoloveno ve Avres, 2011; Bulduk ve Erdogan, 2012; Polat, Atici, Karakaş, Çulha ve Erdoğan, 2012).

Bütüncül hemşirelik bakımının bir bileşeni olarak cinsel sağlık uygulamalarına ilişkin mesleki becerilerin kazandırılması için hemşirelik öğrencilerinin eğitim sürecinde farkındalık oluşturulması, olumlu tutumlarının gelişimini ve uygun bir öğrenme ortamını destekleyecek akran eğitim programlarının düzenlenmesi önemlidir. Geleceğin meslek adayları ve mesleğin uygulayıcıları olacak hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlık tanılaması ile sağlıklı/hasta bireylerin cinsel sağlığa ilişkin sorunlarını belirlemesi, sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik bakım uygulamalarını gerçekleştirmesi, bakımın ve yaşam kalitesinin artırılması açısından gereklidir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanılamasına ilişkin akran eğitiminin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına etkisini belirlemektir.

Araştırma Hipotezleri

H₁: Cinsel sağlık tanılamasına ilişkin akran eğitimi alan öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası cinsel sağlık konusundaki tutumları arasında fark vardır.

Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Araştırma, ön test-son test tek gruplu yarı deneysel türde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, bir devlet üniversitesinin hemşirelik fakültesinde, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında gerçekleştirildi.

Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırma evrenini, İstanbul'daki bir devlet üniversitesinin hemşirelik fakültesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileri (N = 782) oluşturdu. Sağlık tanılaması dersini henüz almamaları, tanılama becerisi kazanmamaları ve klinik uygulama deneyimine sahip olmamaları nedeniyle 1. sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edilmedi. Araştırmanın

örneklemi, tabakalı örneklem hesaplaması formülü ile hesaplanarak araştırma 248 öğrenci ile gerçekleştirildi.

Veri Toplama Araçları

Veriler, öğrencilerinin demografik ve bireysel özelliklerini belirlemeye yönelik "Yapılandırılmış Soru Formu" ve "Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği" kullanılarak toplandı.

Yapılandırılmış Soru Formu: Literatür bilgisi doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmış olan bu form, yaş, cinsiyet, medeni durum, sınıf, mezun olunan lise, hemşire olarak çalışma durumu, daha önce cinsel sağlık eğitimi alma durumu ve cinsel sağlık ile ilgili eğitim aldığı yeri belirlemeye yönelik toplam 8 sorudan oluşmaktadır (Acaroğlu ve Turan, 2021; Turan ve ark., 2021).

Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği: Areskoug-Josefsson, Juuso, Gard, Rolander ve Larsson (2016) tarafından geliştirilen ölçek, öğrencilerin mesleki yaşantıları sırasında hastaların cinsel sağlık sorunlarını tartışma konusunda tutumlarını, duygu ve düşüncelerini içeren toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Ölçek, "Şu anki rahatlık hissi", "Gelecekte çalışma ortamı" ve "Korkunun gelecekteki hasta ilişkisi üzerindeki olumsuz etkisi" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türk toplumuna uyarlama çalışması Turan ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği, beşli likert tipi bir ölçek olup, 1 (katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişmekte ve ölçekten alınabilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 110'dur. Ölçekten alınan puan yükseldikçe öğrencilerin cinsel sağlık davranışlarına ilişkin tutumları pozitif yönde artmaktadır. Turan ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,89 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,91 olarak hesaplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Tarih: 10/06/2022 ve Sayı No: 2022/230) ve çalışmanın yürütüldüğü kurumdan kurum izni alındı. Formlara yazılan tüm bilgilerin araştırmacılar tarafından saklanacağı, yanıtlarının gizli kalacağı ve yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı konusunda açıklama yapılarak öğrencilerden bilgilendirilmiş onam formu alındı. Araştırmaya katılan öğrencilerden sözel izin alındıktan sonra veri toplama formu kapalı zarf ile teslim edildi. Son testin değerlendirilmesi için öğrencilerden rumuz yazmaları istendi.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri toplanmadan önce araştırmacılar tarafından Roper, Logan ve Tierney'in Yaşam Modelinde yer alan "Cinselliğin İfade Edilmesi Aktivitesi" doğrultusunda "cinselliğin doğası, yaşam süresi, etkileyen faktörler ve yaşamda bireyselliği ve bireyin cinsellik aktivitesinin tanılanmasının önemi" başlıkları altında eğitim içeriği oluşturuldu (Acaroğlu ve Turan, 2021). Eğitim içeriği, farklı mesleki uzmanlığa (hemşirelik esasları ve cerrahi hemşireliği) sahip olan yedi hemşire öğretim üyesinin görüşüne sunuldu. Uzmanların önerileri doğrultusunda eğitim içeriğine son şekli verildi. Son sınıf öğrencisi olan ve daha önce cinsel sağlık ile ilişkili herhangi bir eğitim almayan akran eğiticinin (öğrenci araştırmacı), cinsel sağlığa ve cinsel sağlık tanınmasına ilişkin bilgi, beceri ve yeterliliğini değerlendirmek üzere danışman öğretim üyesi tarafından 10 soruluk ön test uygulandıktan sonra Roper,

Logan ve Tierney'in Yaşam Modelinde yer alan "Cinselliğin İfade Edilmesi Aktivitesi" doğrultusunda iki oturum şeklinde cinsellik aktivitesinin tanılanmasının önemi ve cinsel sağlık ile ilişkili eğitim verildi. Eğitim sonrası, akran eğiticinin bilgi düzeyini değerlendirmek için 10 soruluk son test uygulanarak akran eğiticinin yeterli olduğuna karar verildi. Akran eğitici, son şekli verilen eğitim içeriğini eğitimde kullanmak üzere bilgisayar ortamında sunum olarak hazırladı.

Eğitim, öğrencilerin ders saatleri dışında derslik ortamında gerçekleştirildi. Eğitim, her sınıf için farklı oturma düzenlerinde uygulandı. Örneklem kapsamında yer alan öğrencilere araştırmacının amacı açıklandı. Akran eğitimi uygulanmadan önce ön test kapsamında öğrencilerin "Yapılandırılmış Soru Formu" ve "Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği"ni yanıtlamaları istendi. Zarf içinde teslim edilen ön test ve son testin değerlendirilmesi için öğrencilerden rumuz yazmaları istendi. Yaklaşık olarak 60 dakikada gerçekleştirilmiş olan eğitim oturumunun sonunda akran eğitici öğrencilerin sorularını yanıtladı. Eğitim sonunda, son test kapsamında öğrencilerin "Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği"ni yanıtlamaları ve danışman öğretim üyesi tarafından oluşturulan beş soruluk bir anket ile akran eğiticinin vermiş olduğu eğitimi değerlendirmeleri istendi (Şekil 1).

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına SPSS 21.0 (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılarak aktarıldı. Sürekli değişkenlerin dağılımları Kolmogorov-Smirnov testi ile kontrol edilmiş olup, normal dağılım gösterdikleri sonucuna ulaşıldı. Tanımlayıcı istatistiksel analizler için ortalama, standart sapma, minimum, maksimum ve yüzde değerleri kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırma bağımlı ve bağımsız örneklem t-test ve ANOVA testi ile değerlendirildi. İstatistiksel olarak anlamlılık değeri p < 0,05 olarak kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin bireysel özellikleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun kadın (%82,70), yaş ortalamasının 20,83 ± 1,30 yıl, neredeyse tamamının bekar (%98,80), %38,70'inin 3. sınıf öğrencisi olduğu saptandı. Öğrencilerin %99,60'ının hemşire olarak çalışmadığı, %57,70'inin daha önce

Şekil 1: Araştırma deseni

cinsel sağlık konusunda herhangi bir eğitim almadığı, eğitim alan öğrencilerin ise %34,70'inin cinsel sağlık konusunda eğitimi okuldan aldığı saptandı (Tablo 1).

Eğitim öncesi Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, toplam puan ortalamasının $70,35 \pm 13,74$, şu anki rahatsızlık hissi alt boyut puanının $24,27 \pm 7,46$, gelecekte çalışma ortamı alt boyut puanının $9,96 \pm 2,23$, korkunun gelecekteki hasta ilişki üzerindeki olumsuz etkisi alt boyut puanının ise $12,58 \pm 3,34$ olduğu saptandı. Eğitim sonrası Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği toplam puan ortalamasının $78,03 \pm 16,06$, alt faktörler puan ortalamalarının ise, şu anki rahatsızlık hissi alt boyut puanı $27,36 \pm 8,50$, gelecekte çalışma ortamı alt boyut puanı $10,98 \pm 2,44$, korkunun gelecekteki hasta ilişki üzerindeki olumsuz etkisi alt boyut puanı $14,17 \pm 3,50$ olduğu saptandı. Eğitim öncesi ve sonrası Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise, eğitim sonrası toplam puan ortalamalarının ve alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görüldü ($p < 0,001$) (Tablo 2).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre eğitim sonrası Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı ($p < 0,05$). Öğrencilerin cinsel sağlık konusunda önceden eğitim alma durum değişkenine göre eğitim sonrası Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmış olup, cinsel sağlık konusunda önceden eğitim alma-

Tablo 1: Öğrencilerin Bireysel Özelliklerinin Dağılımı (n = 248)

Özellikler	n	%
Yaş (yıl) Ort \pm SS (20,83 \pm 1,30) (Min-Maks) (18-26)		
Cinsiyet		
Kadın	205	82,70
Erkek	43	17,30
Medeni Durum		
Evli	3	1,20
Bekar	245	98,80
Sınıf		
2.sınıf	75	30,20
3.sınıf	96	38,70
4.sınıf	77	31
Mezun Olunan Lise		
Düz Lise	45	18,10
Sağlık Meslek Lisesi	18	7,30
Diğer	185	74,60
Hemşire Olarak Çalışma Durumu		
Evet	1	0,40
Hayır	247	99,60
Cinsel Sağlık Konusunda Eğitim Alma Durumu		
Evet	105	42,30
Hayır	143	57,70
Cinsel Sağlık ile İlgili Eğitim Aldığı Yer		
Aile	11	4,40
Okul	86	34,70
Sağlık Kurumu	8	3,60

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Min: Minimum; Maks: Maksimum

Tablo 2: Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği Puan Ortalamalarının Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması (n = 248)

Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği	Eğitim Öncesi	Eğitim Sonrası	t [†]	p
	Ort \pm SS	Ort \pm SS		
Şu Anki Rahatsızlık Hissi	24,27 \pm 7,46	27,36 \pm 8,50	-5,453	< 0,001 [*]
Gelecekte Çalışma Ortamı	9,96 \pm 2,23	10,98 \pm 2,44	-5,816	< 0,001 [*]
Korkunun Gelecekteki Hasta İlişki Üzerindeki Olumsuz Etkisi	12,58 \pm 3,34	14,17 \pm 3,50	-5,400	< 0,001 [*]
Toplam Puan	70,35 \pm 13,74	78,03 \pm 16,06	-6,451	< 0,001 [*]

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; [†]t: Bağımlı Örneklem t Testi; ^{*}p < 0,001

yanların akran eğitimi sonrası Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulundu ($p < 0,05$) (Tablo 3).

Tartışma

Bu çalışmanın sonucunda hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanınmasına ilişkin akran eğitiminin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına olumlu yönde etkisi olduğu belirlendi. Ayrıca, geliştirilen akran eğitimine dayalı cinsel sağlık tanınmasına ilişkin eğitim yönteminin uygulanabilir ve etkili bir eğitim yöntemi olduğu görüldü. Literatürde, hemşirelik öğrencisinin yeterli bilgi düzeyine sahip olmama, utanma, gizlilik, kendini yetersiz hissetme gibi nedenlerden dolayı sağlıklı/hasta bireyin cinselliğini tanılamaktan ve cinsel sağlık ile ilişkili konularda iletişim kurmaktan kaçındığı bildirilmektedir (Khadivzadeh ve ark., 2016; Çuhadaroğlu, 2017; Akalin ve Ozkan, 2021; Wilschut ve ark., 2021). Cinsel sağlık eğitimi, hemşirelik öğrencilerinin kendi değerlerini ve duygularını keşfetmelerine ve sağlıklı/hasta bireyin cinselliğinin tanılanmasına ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Tuğut ve Gölbaşı, 2015; Turan ve ark., 2021).

Eğitim öncesi Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin sağlıklı/hasta bireyin cinsel sağlık sorunlarını tartışma konusunda tutumlarının olumlu yönde olduğu belirlendi. Türkiye'de yapılan çalışmalarda, benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlığa yönelik tutumlarının genel olarak olumlu ve orta düzeyde olduğuna ilişkin bulguların olmasının yanı sıra (Aşçı ve Gökdemir, 2021; Gündül Öz, Balcı Yangın ve Ak Sözer, 2022; Karakurt ve Köse Tuncer, 2022) düşük düzeyde olduğuna ilişkin bulgular saptanan çalışmalar da mevcuttur (Güven ve Küçükakça Çelik, 2021; Doğan, Fışkın ve Kaçmaz, 2022). Uluslararası literatür incelediğinde ise hemşirelik öğrencilerinde sağlıklı/hasta bireyin cinsel sağlığını değerlendirmeye/cinsel danışmanlık sağlamaya ilişkin inanç ve tutumlarının Kanada'daki hemşirelik öğrencilerinde daha olumlu olduğu görülmektedir (Seid ve ark., 2022). Hemşirelik öğrencileri yaşadıkları kültürün bir parçasıdır. Bu nedenle, cinsel sağlık ile ilişkili tanılamada ve bakım uygulamalarında sosyokültürel bakış açıları etkili olmaktadır (Gündül Öz ve ark., 2022). Ülkeler arasındaki bu farklılık kültür farklılığından kaynaklanabilmektedir.

Eğitim öncesi ve eğitim sonrası Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, öğrencilerin eğitim sonrası cinsel sağlık konusundaki tutumlarının anlamlı derecede daha olumlu olduğu belirlendi. Akran eğitiminin hemşirelik öğrencilerinde bilgi, beceri ve davranış ge-

Tablo 3: Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n = 248)

Bireysel Özellikler	Eğitim Öncesi	Eğitim Sonrası
	Ort ± SS	Ort ± SS
Cinsiyet		
Kadın	70,84 ± 13,65	77,21 ± 15,47
Erkek	67,98 ± 14,07	81,93 ± 18,30
t [†]	1,246	-1,758
p	0,214	0,080
Sınıf		
2.sınıf	75,16 ± 11,45	67,96 ± 11,11
3.sınıf	68,28 ± 13,28	77,49 ± 15,54
4.sınıf	68,23 ± 15,24	88,52 ± 14,28
F [‡]	6,917	41,459
p	0,001*	< 0,001**
Mezun Olunan Lise		
Düz Lise	72,51 ± 14,82	81,73 ± 17,27
Sağlık Meslek Lisesi	65,94 ± 14,10	80,44 ± 16,10
Diğer	70,25 ± 13,39	76,90 ± 15,68
F [‡]	1,494	1,873
p	0,227	0,156
Cinsel Sağlık Konusunda Eğitim Alma Durumu		
Evet	76,33 ± 13,54	75,64 ± 14,91
Hayır	65,95 ± 12,16	79,79 ± 16,68
t [†]	6,329	-2,024
p	< 0,001**	0,044*
Cinsel Sağlık ile İlgili Eğitim Aldığı Yer		
Aile	80,09 ± 12,92	76,73 ± 16,39
Okul	76,30 ± 13,79	76,10 ± 15,04
Sağlık Kurumu	71,89 ± 10,61	67,44 ± 11,45
F [‡]	0,915	1,417
p	0,404	0,247

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; *t: Bağımsız Örneklem t Testi; †F: Varyans Analizi ANOVA; *p < 0,05; **p < 0,001

liştirmede olumlu etkisi olduğunu vurgulayan literatür bilgisi ile uyum gösteren bu bulgu akran eğitimcileri ile eğitimlerin etkinliğinin değerlendirildiği farklı çalışmaların sonuçları ile de benzerlik göstermektedir (Aşçı, Gökdemir ve Çiçekoğlu, 2016; Şengün İnan ve ark., 2020; Ko, Issenber ve Roh, 2022). Olumsuz tutum ve inançlar, hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlığı tanılama ve danışmanlık yapma becerilerini olumsuz etkileyebilir (Güven ve Küçükakça Çelik, 2021). Cinselliğin bir tabu olarak görülmediği ülkelerde bile sağlık bilimleri öğrencilerinin yarısından fazlasının cinsel sağlık konusunda eğitime gereksinim duyduğu belirtilmektedir (Warner, Carlson, Crichlow ve Ross, 2018). Bu nedenle, rahat ve açık bir şekilde ifade edilemeyen bir konu olarak kabul edilen cinsel sağlığa ilişkin eğitimin, akran eğitim yöntemi ile desteklenmesi, öğrencilerin stressiz bir eğitim ortamının varlığı ile akranlarına çekinmeden soru sorabilmelerine olanak tanıyarak öğrencilerin cinsel sağlık tanılaması ve danışmanlık becerilerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ve cinsel sağlık konusunda eğitim alma durum değişkenlerine göre eğitim öncesi ve sonrası cinsel sağlık tanılamasına ilişkin tutumlarında anlamlı farklılıkların olduğu görüldü. Özellikle eğitim sonrası

öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi yükseldikçe cinsel sağlık konusundaki tutumlarının anlamlı düzeyde olumlu olarak etkilendiği görüldü. Benzer şekilde daha önce cinsel sağlık konusunda eğitim almayan öğrencilerin de eğitim sonrası cinsel sağlık konusundaki tutumlarının anlamlı düzeyde olumlu olarak etkilendiği saptandı. Hemşirelik eğitim müfredatı içerisinde Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi gibi bazı derslerin içeriğinde cinsel sağlığa ilişkin konular yer almaktadır. Bu bağlamda, 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin cinsel sağlık bakımına ilişkin farkındalıklarının artması ve daha olumlu bir tutuma sahip olmaları beklenmektedir. Araştırmanın bu bulgusu literatürde yer alan çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermekte olup, cinsel sağlık eğitiminin öğrencilerin cinsel sağlığa ilişkin inanç ve tutumlarını olumlu yönde etkilemesi açısından önemlidir (Gürel ve Taşkın, 2020; Güven ve Küçükakça Çelik, 2021; Wilschut ve ark., 2021; Doğan ve ark., 2022).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın bir üniversitenin hemşirelik fakültesinde öğrenim gören öğrencilere uygulanması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Eğitimin her sınıf için farklı günlerde uygulanmasının öğrencilerin eğitim içeriğini birbiriyle paylaşma olasılığına neden olması, ikinci sınıf öğrencilerinin Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini almamış olmalarının cinsel sağlık eğitimine yönelik bir eğitim ile karşılaşmama olasılığına neden olması ve eğitimden hemen sonra Öğrencilerin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumları Ölçeği kullanılarak öğrencilerin tutumlarının ölçülmesi, verilen eğitimin tutuma dönüşmesi için yeterli süreyi içermeme olasılığına neden olması araştırmanın diğer sınırlılıklarıdır.

Sonuç

Hemşirelik öğrencilerinde cinsel sağlık tanılamasına ilişkin akran eğitiminin öğrencilerin cinsel sağlık konusundaki tutumlarına olumlu etkisi olduğu görüldü. Ayrıca, öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi yükseldikçe cinsel sağlık konusundaki tutumlarının olumlu bir şekilde etkilendiği görüldü. Bu nedenle, hemşirelik müfredatı kapsamında özellikle akran eğitimcileri ile cinsel sağlık eğitim programlarının oluşturulması, öğrencilerin cinsel sağlık tanılaması ve danışmanlık becerilerini destekleyecektir. Gelecek çalışmalarda akran eğitimi sonrası belirli aralıklarla öğrencilerin cinsel sağlık konusundaki tutumlarının değerlendirilmesi önerilmektedir.

Etik Komite Onayı Bu çalışma için etik kurul onayı, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan alınmıştır (Tarih: 07/06/2022 ve Sayı No: 2022/230).

Yazarların Katkı Düzeyleri: Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı - YÇ; Veri Toplama / Literatür Tarama - YÇ, FA; Verilerin Analizi ve Yorumlanması -YÇ; Makalenin Hazırlanması - YÇ; Yayınlanacak Son Haline Onay Verilmesi - YÇ, FA.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Bu çalışmanın finansal desteği TÜBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği Programı tarafından sağlanmıştır.

Kaynaklar

- Acaroğlu, R., ve Turan, N. (2021). Cinselliği ifade etme. R. Acaroğlu, M. Şendir ve H. Kaya (Ed.), *Roper Logan Tierney Modelinin uygulamada kullanılması* içinde (s. 385-414). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Akalin, A., & Ozkan, B. (2021). Sexual myths and attitudes regarding sexuality of nursing students: A mixed method study. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(3), 1497-1504. doi: 10.1111/ppc.12717
- Areskoug-Josefsson, K., Juuso, P., Gard, G., Rolander, B., & Larsson A. (2016). Health care students' attitudes toward addressing sexual health in their future profession: Validity and reliability of a questionnaire. *International Journal of Sexual Health*, 28(3), 243-250. doi: 10.1080/19317611.2016.1199453
- Aşçı, Ö., ve Gökdemir, F. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde cinsel mitler ve hasta cinselliğini değerlendirmeye yönelik tutumlar. *Sağlık ve Toplum*, 31(1), 100-109.
- Aşçı, Ö., Gökdemir, F., ve Çiçekoğlu, E. (2016). Hemşirelik öğrencilerine akran eğitimcileri ile verilen üreme sağlığı eğitiminin etkinliği. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(3), 173-183. doi: 10.17681/hsp.56193
- Bulduk, S., & Erdogan, S. (2012). The effects of peer education on reduction of the HIV/sexually transmitted infection risk behaviors among Turkish university students. *Journal of the Association of Nurses in AIDS Care*. 23(3), 233-243. doi: 10.1016/j.jana.2011.02.003
- Çuhadaroğlu, A. (2017). The effects of sex education on psychological counselling students in Turkey. *Sex Education*, 17(2), 209-219. doi: 10.1080/14681811.2016.1164132
- Doğan, N., Fişkin, G., ve Kaçmaz, H.Y. (2022). Cinsel sağlık dersi alan ve almayan öğrencilerin cinsel sağlık bakımına ilişkin inanç ve tutumları. *Androloji Bülteni*, 24(1), 1-10. doi: 10.24898/tandro.2022.67689
- Erenoğlu, R., & Bayraktar, E. (2017). Sexual attitudes of nursing students and the affecting factors. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1745-1756. doi: 10.14687/jhs.v14i2.4505
- Evcili, F., & Golbasi, Z. (2019). The effect of peer education model on sexual myths of Turkish university students: An interventional study. *Perspectives in Psychiatric Care*, 55(2), 239-248. doi: 10.1111/ppc.12344
- Güdül Öz, H., Balcı Yangın, H., & Ak Sözer, G. (2022). Attitudes and beliefs of nursing students toward sexual healthcare: A descriptive study. *Perspectives Psychiatric Care*, 58(1), 266-272. doi: 10.1111/ppc.12780
- Gürel, R., & Taşkın, L. (2020). Cinsel Sağlık: hemşirelik öğrencilerinin bakış açıları, inanç ve tutumları. *Türk Hemşireler Derneği Dergisi*, 1(1), 27-38.
- Güven, Ş.D., & Küçükakça Celik, G. (2021). Evaluation of nursing students' attitudes and beliefs regarding sexual care. *Androloji Bülteni*, 23, 7-12. doi: 10.24898/tandro.2021.02703
- Karakurt, P., ve Köse Tuncer, S. (2022). Üniversite öğrencilerinin cinsel sağlığa yönelik tutumlarının belirlenmesi: Hemşirelik öğrencileri örneği. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 7(20), 131-139. doi: 10.5281/zenodo.713359
- Khadivzadeh, T., Ardaghi, M., Mazloum, S.R., & Modaresi, E. (2016). The relationship between midwifery students' attitudes towards couples' sexual relationships and their clinical skills in providing sexual health of counseling services. *Journal of Midwifery and Reproductive Health*, 4(1), 530-539. doi: 10.22038/jmrh.2016.6127
- Ko, Y., Issenberg, S.B., & Roh, Y.S. (2022). Effects of peer learning on nursing students' learning outcomes in electrocardiogram education. *Nurse Education Today*, 108, 105182. doi: 10.1016/j.nedt.2021.105182
- Kong, S.K.F., Wu, L.H., & Loke, A.Y. (2009). Nursing students' knowledge, attitude and readiness to work for clients with sexual health concerns. *Journal of Clinical Nursing*, 18(16), 2372-2382. doi: 10.1111/j.1365-2702.2008.02756.x
- Mahat, G., Scoloveno, M.A., & Ayres, C. (2011). HIV/AIDS knowledge and self-efficacy among Nepalese adolescents: A peer education program. *Research and Theory for Nursing Practice*, 25(4), 271-283. doi: 10.1891/1541-6577.25.4.271
- Okgün Alcan, A., Çetin, S., Seyhan Ak, E., Çulha, Y., & Özbaş, A. (2021). Determination of nurses' attitudes and beliefs on sexual care towards urology patients. *The New Journal of Urology*, 16(1), 60-67. doi: 10.33719/yud.2021;16-1-792798
- Ören, B., Zengin, N., Yazıcı, S., & Akıncı, A.Ç. (2018). Attitudes, beliefs and comfort levels of midwifery students regarding sexual counselling in Turkey. *Midwifery*, 56, 152-157. doi: 10.1016/j.midw.2017.10.014
- Öztürk, D., ve Göçmen Baykara, Z. (2019). Akran eğitiminin hemşirelik becerilerinin öğretimine etkisi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 6(4), 295-300. doi: 10.5222/HEAD.2019.295
- Polat, S., Atici, A., Karakaş, D., Çulha, G.G., & Erdoğan, S. (2012). Peer training increases the level of knowledge on sexual and reproductive health in adolescents. *Journal of Tropical Pediatrics*, 58(2), 96-101. doi: 10.1093/tropej/fmr041
- Seid, K., Kebede, T., Dessalegn, N., Ejara, Y., Moga, F., Daniel, M., ... Hassen, S. (2022). Nursing students' attitudes and beliefs regarding sexual healthcare in Ethiopia: An online cross-sectional study. *PloS One*, 17(12), e0278760. doi: 10.1371/journal.pone.0278760
- Şengün İnan, Ş., Günüşen, N., Çelik İnce, S., ve Çetinkaya Duman, Z. (2020). Hemşirelik öğrencileri tarafından uygulanan akran eğitim programının üniversite öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançlarına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(3), 142-147. doi: 10.46483/deuhfed.660210
- Tuğut, N., & Golbasi, Z. (2015). Sexuality assessment knowledge, attitude, and skill of nursing students: An experimental study with control group. *International Journal of Nursing Knowledge*, 28(3), 123-130. doi: 10.1111/2047-3095.12127
- Turan, N., Culha, Y., Ozdemir Aydin, G., Kaya, H. (2021). Reliability and validity of the adapted Turkish "Students' Attitudes Towards Addressing Sexual Health Questionnaire" (SA-SH-TR). *SAGE Open*. 1-9. doi: 10.1177/2158244021989305
- Ünal Toprak, F., & Turan, Z. (2021). The effect of sexual health courses on the level of nursing students' sexual/reproductive health knowledge and sexual myths beliefs in Turkey: A pretest-posttest control group design. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(2), 667-674. doi: 10.1111/ppc.12593
- Warner, C., Carlson, S., Crichlow, R., & Ross, M.W. (2018). Sexual health knowledge of U.S. medical students: A national survey. *The Journal of Sexual Medicine*, 15(8), 1093-1102. doi: 10.1016/j.jsxm.2018.05.019
- Wilschut, V., Pianosi, B., van Os-Medendorp, H., Elzevier, H.W., Jukema, J. S., & den Ouden, M.E.M. (2021). Knowledge and attitude of nursing students regarding older adults' sexuality: A cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 96, e104643. doi: 10.1016/j.nedt.2020.104643